

DOI:

**РОЛЬ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ФОРМУВАННІ МИСТЕЦЬКОГО
СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

Гресько О.О., здобувач II магістерського рівня вищої освіти

Онофрійчук Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

Анотація. У статті розглянуто роль наукових досліджень у формуванні мистецького світогляду майбутніх учителів музичного мистецтва. Особливу увагу приділено значенню науково-дослідницької діяльності у розвитку професійних компетентностей, творчого мислення, аналітичних та комунікативних навичок студентів. Проаналізовано вплив участі студентів у конференціях, конкурсах і творчих проєктах на формування цілісного бачення мистецтва та здатності до його осмислення.

Ключові слова: наукові дослідження, музичне мистецтво, мистецький світогляд, вчитель музичного мистецтва.

Abstract. The article examines the role of scientific research in shaping the artistic worldview of future music teachers. Particular attention is paid to the importance of scientific research in the development of professional competencies, creative thinking, analytical and communication skills of students. The influence of student participation in conferences, competitions, and creative projects on the formation of a holistic view of art and the ability to comprehend it is analysed.

Keywords: scientific research, music, artistic worldview, music teacher.

Сьогодні особлива увага приділяється підготовці майбутнього фахівця як всебічно розвиненої особистості, здатної до наукового пізнання, аналітичного мислення й творчого самовираження. Дослідження в галузі мистецької освіти сприяють розширенню світогляду педагога, поглибленню розуміння сутності музичного мистецтва, його культурних і духовних цінностей.

Удосконалення професійних компетентностей у контексті сучасних освітніх викликів передбачає розвиток творчого мислення, самостійності, вміння орієнтуватись у потоці наукової інформації, тобто наукову компетентність.

Науково-дослідницька діяльність у педагогічній освіті – це цілеспрямований процес пошуку, аналізу й узагальнення нових знань,

спрямованих на вдосконалення освітньої практики [10]. Вона відіграє важливу роль у професійному становленні майбутнього вчителя музичного мистецтва, оскільки стимулює інтерес до інновацій і саморозвитку. Основним завданням майбутнього вчителя музичного мистецтва є формування в учнів мотивації до ініціативності та самостійності у відкритті нових знань у світі культури й мистецтва, а також пошук шляхів застосування набутих знань у процесі розв'язання проблемних завдань методом спроб і помилок [8, с.6].

Сучасні науковці спрямовують свою пошукову діяльність на вивчення засобів і методів дослідницької діяльності майбутніх педагогів музичного мистецтва, здійснення теоретико-методологічного аналізу сучасних інновацій у мистецькій освіті та обґрунтування шляхів їх інтеграції в систему професійної підготовки (Г. Білозерська, Р. Добровольська, М. Назаренко, О. Олексюк, І. Швець), а також на методологічні підходи до професійної підготовки майбутніх фахівців мистецтва (Ж. Карташова, Г. Падалка, А. Романенко, Л. Ткачук, О. Шевнюк).

Інтерес науковців до активізації науково-дослідницької діяльності студентів існує досить давно. Ще в ХІХ ст. Адольф Дістерверг писав: «...не прагнучи до наукової роботи, студент потрапляє у владу трьох демонів: механічного, рутинного, банального. Він деревеніє, кам'яніє, опускається».

На сьогоднішній день формування дослідницьких умінь у процесі навчання в ЗВО передбачає залучення студентів до аналітичної, експериментальної та проєктної діяльності. Дослідницька діяльність є невід'ємною частиною процесу навчання та наукової творчості здобувачів: лабораторні, курсові та дипломні роботи містять елементи наукового дослідження. Найбільш об'єктивно оцінити сформованість професійної компетентності студентів для майбутньої педагогічної діяльності можна за результатами педагогічної практики. Завдяки тому, що робота практиканта передбачає спілкування з учнями, студент має неосяжні можливості як для самовдосконалення, так і для впливу на розвиток особистості кожної дитини, формування її творчої індивідуальності [3, с. 290].

За твердженням Л. Василевської-Скупої, нині існують різноманітні цифрові інструменти і ресурси, від онлайн-уроків та інтерактивних посібників, музичних програм та платформ для комунікації. Такі зміни

зумовлюють переосмислення підходів до викладання музичного мистецтва і мистецтва, сприятимуть підвищенню якості музичної освіти [1, с. 346].

Особливу роль у цьому процесі відіграє мистецтво, а музика, зокрема, повинна посісти чільне місце в освітніх закладах, особливо у вищій школі. Мистецтво, завдяки властивості підвищувати енергетичний потенціал пізнавально-активного поля, формує специфічну атмосферу навчально-пізнавальної реальності [2, с.30].

Д. Стребкова., І. Сідорова, І. Науменко зазначають, що впровадження інновацій у вищій школі передбачає комплексний підхід, який охоплює: 1) організацію і написання науково-дослідницьких та навчальнометодичних робіт з проблем професійної освіти; 2) вивчення та використання кращого вітчизняного, європейського та світового досвіду в цій сфері; 3) організацію і проведення конференцій, семінарів, вебінарів, круглих столів, тренінгових курсів з інноваційних методик викладання художньо-педагогічних дисциплін у ВНЗ [9, с. 23].

Надзвичайно важливою для розвитку мистецького світогляду та професійної компетентності є роль участі студентів у конференціях, конкурсах та творчих проєктах, оскільки:

1. Дозволяє студентам активно занурюватися у практичну й теоретичну діяльність, аналізувати художньо-педагогічні явища та порівнювати власні підходи з досвідом інших учасників.

2. Сприяє формуванню умінь самостійно досліджувати, систематизувати інформацію та робити висновки, що є основою науково-дослідницької діяльності.

3. Стимулює креативність, розширює уявлення про сучасні форми музичного та мистецького вираження, а також допомагає студентам відчути відповідальність за власну роботу та її оцінку в професійному середовищі.

4. Розвиває комунікативні та презентаційні навички, формує здатність до співпраці і критичного аналізу, що є невід'ємними компонентами професійного становлення майбутнього вчителя музичного мистецтва [8].

У процесі дослідницької роботи майбутній учитель навчається мислити нестандартно, аналізувати педагогічні явища та знаходити творчі рішення освітніх проблем. Г. Падалка зазначає, що вчитель-дослідник має ряд переваг перед «звичайними» вчителями, тому що це - «людина високої загальної культури, кваліфікований спеціаліст, здатний за незначними ознаками

передбачати розвиток явища, поєднувати точний розрахунок з фантазією» [7, с. 133]. Саме тому, на думку автора, формування особистості вчителя-дослідника має розпочинатися з педагогізації навчання та цілісної професійної підготовки. У такому розумінні постає образ справжнього педагога, який є не лише носієм знань, а насамперед особистістю, здатною надихати, відкривати нові горизонти, формувати світогляд вихованця, а головне, вірити в його можливості і талант. Вдячність за можливість навчатися, співпрацювати, дискутувати і зростати поруч із таким педагогом стає важливою складовою освітнього досвіду здобувачів освіти [4, с. 73].

Формування дослідницьких компетентностей відображено в стандартах професійної та вищої освіти: зокрема, здатність здійснювати добір методів і засобів діагностування, корекції особистісного і музичного (мистецького) розвитку учнів, педагогічного супроводу процесів соціалізації та професійного самовизначення музично обдарованих учнів; здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності; розуміти специфіку теоретичного та експериментального дослідження в музично-педагогічній діяльності вчителя.

Таким чином, формування дослідницьких компетентностей у майбутніх учителів музичного мистецтва не лише відповідає стандартам професійної та вищої освіти, а й сприяє розвитку їхнього світогляду - системи поглядів на місце людини у світі та взаємовідносини з ним. Це система наукових, філософських, соціально-політичних, моральних, естетичних поглядів на розвиток природи і мислення. Сукупність знань, переконань, думок, почуттів, настроїв, прагнень, надій, з'єднуючись в світогляді, утворюють більш-менш цілісне розуміння людьми миру і самих себе.

Спілкування з мистецтвом сприяє всебічному розвитку людини, розвиває художні здібності, інтелект, гарний смак. Українські дослідники зазначають, що в останні десятиліття активізувались ідеї гуманістичної особистісно-орієнтованої педагогіки, побудованої на основах цілеспрямованого і систематичного виховання підростаючих поколінь на культурно-історичних традиціях рідного народу з творчим використанням елементів національних систем виховання інших народів. Освіта і виховання є найважливішими компонентами культури, яка в усьому світі розвивається національними шляхами [6].

Мистецький світогляд дає суб'єктивний образ світу, в якому художник досягає гармонії зі світом. Мистецький досвід учителя допомагає йому краще аналізувати, розуміти та пояснювати учням мистецькі явища.

Структура мистецького світогляду

1. **Ціннісно-емоційний компонент** (усвідомлення цінності мистецтва, особистісне ставлення, художні ідеали переживання, естетичний відгук, здатність до емоційної реакції).

2. **Пізнавальний компонент** (уявлення про види мистецтва, художні поняття, інтерпретація)

3. **Творчо-діяльнісний компонент** (самовираження, творча активність, здатність до художньої інтерпретації та створення образів)

Збираючи знання про світ через образи та символіку, мистецтво має здатність досліджувати особливості індивідуального досвіду та передавати їх у всеосяжних формах, що набувають універсального значення - цілісних картинах світу. «У процесі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього фахівця важливим є аналіз, оцінка, інтерпретація музичних творів, розуміння мистецької естетики, художніх концепцій творче самовираження, використовуючи різноманітні цифрові технології. До інтегрованих форм роботи відносимо: спільні творчі проекти, що сприяють розвитку комунікативних навичок; творчі експерименти, що включають пошук альтернативних шляхів вирішення проблеми, тим самим, сприяючи розвитку їх креативності, інноваційного пошуку, уяви; віртуальні обговорення; онлайн-форуми, що впливають на інтелектуальний розвиток та набуття аналітичних навичок, створюючи умови до поглибленого вивчення світу музичного мистецтва» [5, с.62].

Саме в цьому полягає неповторна цінність мистецького світогляду: зробити конкретні та неповторні життєві досвіди окремих людей загальним надбанням для всього людства.

Отже, сьогодні підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва орієнтована на формування всебічно розвиненої особистості, здатної до наукового пізнання, аналітичного мислення й творчого самовираження. Мистецький світогляд, який формується в процесі навчання та науково-дослідницької діяльності, об'єднує ціннісно-емоційний, пізнавальний, творчо-діяльнісний компоненти. Він дозволяє студентам осмислювати художньо-педагогічні явища, аналізувати та інтерпретувати мистецтво, а

НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ МИСТЕЦТВА ТА ОСВІТИ
Міжнародна науково-практична онлайн-конференція
«Мистецька освіта: виклики та перспективи»

також передавати свій досвід учням. Таким чином, наукові дослідження й активна участь у творчій діяльності стають ключовими чинниками розширення мистецького світогляду та формування висококваліфікованого, творчого педагога.

Список використаних джерел:

1. Василевська-Скупа Л. Упровадження цифрових та інноваційних методик навчання у вокальну підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць. Вінниця: ТОВ «Друк плюс», 2025. Вип. 78. С.337-347 DOI:10.31652/2412-1142-2025-78-337-346
2. Добровольська Р. О., Швець І.Б., Білозерська Г.О. Сучасні інновації в мистецькій освіті: музикотерапевтичні, театральні-педагогічні та хорові технології: монографія. Вінниця, 2025. 125 с. URI: <https://dspace.vspu.edu.ua/handle/123456789/16260>
3. Онофрійчук Л.М., Сушкевич Л.В. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх вчителів музичного мистецтва до педагогічної практики в середніх навчальних закладах. // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми //Зб. наук. праць випуск 46 /Редкол. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. С. 288- 292.
4. Онофрійчук Л.М. Педагог за покликанням, наставник за духом: педагогічний і науковий спадок Валентини Людвиківни Бриліної. Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. Вип. 83. 2025. С. 69-74.
5. Онофрійчук Л. М., Червоний М. В., Лановенко Н. В., Газінська О.В. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі інтегрованого навчання. Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання. Вип. 4. Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. 2024. С. 60-66.
6. Онофрійчук Л.М., Кравцова Н.Є. Художньо-педагогічні технології в музичній освіті: навчально-методичний посібник. Вінниця: ВДПУ. 2021. 197 с.
7. Падалка Г.М. Учитель, музика, діти. Київ : Музична Україна, 1982. 144 с.
8. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2005. С.149-178.
9. Стребкова Д. В., Сідорова І. С., Науменко І. В. Реалізація інноваційних технологій професійної підготовки майбутніх учителів у галузі мистецької освіти. Формування професіоналізму фахівця в мистецькій та технологічній освіті: теорія, досвід, проблеми збірник наукових праць. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. Вип. 1. С 22-27.
10. Наукова діяльність: <https://www.krok.edu.ua/ua/naukova-diyalnist>
11. Iryna Mazur, Tetiana Hrinchenko, Olena Teplova, Liudmyla Onofrichuk, Olena Priadko. Cognitive Determination of Musical Thinking and Musical Self-concept of Students and Musicians: Comparative Diagnostics, Aspects of Modeling and Forecasting Harmonia: Journal

of Arts Research and Education. Vol 22, No 2 (2022) DOI:
<https://doi.org/10.15294/harmonia.v22i2.39518>

12. Liudmyla Onofriichuk, Alena Leshchenko, Iryna Stetsenko, Lesia Vysochan, Olga Andriyanova. The principle of clarity as a method of teaching special disciplines in higher education. Journal of Critical Reviews, 7 (13), 2020. 119-121. doi:10.31838/jcr.07.13.21

DOI:

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕМОЦІЙНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ВЧИТЕЛІВ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН В ПЕРІОД ВІЙНИ

*Гуд Г. О., кандидат психологічних наук,
завідувач кафедри мистецьких дисциплін*

КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж
імені Михайла Грушевського»

Анотація. У тезах розглянуто психологічні аспекти емоційного благополуччя вчителів мистецьких дисциплін в умовах повномасштабної війни в Україні. Наголошено на подвійній природі психологічного навантаження цієї категорії педагогів: поєднанні власного переживання хронічного стресу та відповідальності за емоційну підтримку здобувачів освіти. Окремлено ключові психологічні ризики (підвищена тривожність, синдром емоційного вигорання, вторинна травматизація, емоційне виснаження) та ресурси (творча самореалізація, емоційний інтелект, професійна ідентичність, підтримка професійної спільноти) емоційного благополуччя вчителів мистецьких дисциплін у період війни. Запропоновано основні умови підтримки психологічної стійкості та визначено напрями подальшого наукового і практичного супроводу емоційного благополуччя педагогів мистецької освіти.

Ключові слова: емоційне благополуччя, вчителі мистецьких дисциплін, війна, емоційний інтелект, професійне вигорання, психологічна стійкість, арт-терапевтичні практики.

Abstract. The abstract examines the psychological aspects of the emotional well-being of art teachers under the conditions of full-scale war in Ukraine. It emphasizes the dual nature of the psychological burden on this category of educators: a combination of personal experience of chronic stress and the responsibility for providing emotional support to students. The study outlines key psychological risks (increased anxiety, emotional burnout syndrome, secondary traumatization, emotional exhaustion) and resources (creative self-realization, emotional intelligence, professional identity, support from the professional community) affecting the emotional well-being of art teachers during the war. The basic conditions for maintaining